

Alþingi,
Nefndasvið,
Austurstræti 8-10,
150 Reykjavík.

Reykjavík 9. nóvember 2006.

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um Ríkisútvarpið ohf., 56. mál.

I. Almenn

365 leggst gegn því að umrætt frumvarp verði að lögum. Með lögfestingu frumvarpsins telur 365 að enn frekar verði aukið á forskot RÚV¹ á markaðnum fyrir ljósvakamiðla hér á landi og að sama skapi vegið að starfsemi einkarekinna fjölmiðla á sama markaði. Að mati 365 er sú stefna í hróplegu ósamræmi við þjóðfélagsstrauma í íslensku samfélagi og þau sjónarmið um jafnræði sem sífellt hafa fengið meira vægi, m.a. í löggjöf og samningum sem Ísland á aðild að. Þá liggur fyrir að menntamálaráðherra hefur mælt fyrir frumvarpi um breytingu á útvarpslögum, nr. 53/2000, lögum um prentrétt nr. 57/1956 og samkeppnislögum nr. 44/2005, hér eftir nefnt fjölmiðlafrumvarp. 365 leggst einnig gegn því frumvarpi, en telur augljóst að ef taka eigi það frumvarp til efnismeðferðar á Alþingi standi augljós rök til þess að fjalla um þessi tvö mál saman, enda verður hvort frumvarpið fyrir sig ekki rætt án tengsla við hitt.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að forskot RÚV á aðra ljósvakafjölmiðla í landinu verði í kringum 3.000 milljónir á ári. Í frumvarpinu er ekki minnst á það einu orði að vanda skuli betur fjármálastjórn RÚV, en verið hefur. Langvarandi hallarekstur RÚV undafarin ár er að mati 365 aðför að frjálsri fjölmiðlun í landinu, enda óviðunandi að ríkisfyrirtæki á samkeppnismarkaði geti verið rekið án tengsla við eðlileg gildi í fyrirtækjarekstri.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir því að RÚV haldi áfram starfsemi á auglýsingamarkaði, þrátt fyrir að sambærilegar stofnanir og fyrirtæki í þeim löndum, sem við berum okkur helst saman við séu ekki á þeim markaði. Í greinargerð með frumvarpinu er það réttlætt með því að hér á landi hafi ekki skapast mikil samkeppni á ljósvakamarkaði og því verði að huga að hagsmunum auglýsenda þegar tekin er afstaða til áframhaldandi veru RÚV á auglýsingamarkaði. Að mati 365 standast þessi rök ekki. Verður vikið betur að þessu sjónarmiði í sér kafla hér á eftir.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að RÚV geti víkkað út starfsemi sína frá því sem verið hefur. Er sérstaklega gert ráð fyrir að RÚV geti hafið útgáfustarfsemi, eflt starfsemi sína á netinu og hafið starfsemi á sviði dagskrárgerðar eða til nýtingar á tæknibúnaði þess, sérþekkingar starfsmanna og aðstöðu þess að öðru leyti. Að mati 365 er þetta allt

¹ Þegar vísað er til RÚV í þessari umsögn er jöfnum höndum átt við ríkisstofnunina RÚV og RÚV ohf.

of vtt svið. Með þessu síðastefnda er ekkert sem kemur veg fyrir að RÚV hefji s
 dæmi starfsemi á sviði auglýsingagerðar og atburðarstjórnunar. Í frumvarpinu er gert
 ráð fyrir að netmiðill RÚV verði eflur frá því sem verið hefur, m.a. með því að veita
 RÚV heimild til að hefja sölu auglýsinga á www.ruv.is. Er þetta að mati 365 í
 andstöðu við það sjónarmið sem eðlilegt væri að réði för við setningu nýrra laga um
 RÚV að starfsemi stofnunarinnar væri fremur þrengd en vikuð frá því sem verið
 hefur.

Að mati 365 er ljóst að verið er að efla starfsemi RÚV verði frumvarp þetta að lögum.
 Í greinargerð með frumvarpinu um 4. gr. segir: „Þótt aðalstarfsemi Ríkisútvarpsins
 ohf. sé útvarp í almannabágu er sú krafa í vaxandi mæli gerð til fyrirtækja, sem reka
 útvarp af því tagi, að þau séu sem best rekin, veiti öðrum útvarpsstöðvum á
 markaðnum samkeppni og aðhald og skil jafnvel hagnaði”. Að mati 365 verður þetta
 ekki skýrara; í frumvarpinu sjálfu er beinlínis tekið fram að nota eigi skattfé
 almennings svo ríkið geti verið í samkeppnisrekstri á markaðnum og veitt
 einkaaðilum beina samkeppni.

II. Starfsemi á auglýsingamarkaði.

Eins og kemur fram í greinargerð með frumvarpinu tíðkast það hvergi á
 Norðurlöndunum né í Bretlandi að ríkisrekin ljósvakafyrirtæki starfi á
 auglýsingamarkaði. Fyrir því liggja þau augljósu rök að með því er þrengt um og of
 að starfsemi einkarekinna fyrirtækja á sama markaði.

Hin hliðin á þessu máli er sú, að einkareknar ljósvakastöðvar eru í harðri samkeppni
 við RÚV í innkaupum á íþrótt- og afþreyingarefni og um starfsfólk, þar sem RÚV
 hefur ekki hikað við þátttöku í yfirboðum, þrátt fyrir þá staðreynd að stofnunin hefur
 verið rekið með umtalsverðu tapi á liðnum árum.

Að mati 365 myndi afleiðing þess að RÚV væri tekið af auglýsingamarkaði hafa
 eftirtalin áhrif:

- a. Svigrúm einkarekinna fjölmiðla til aukinnar dagskrárgerðar myndi
 aukast verulega. Á stuttum tíma myndi það leiða til þess að fleiri
 einkaaðilar myndu sjá sér hag í að hefja starfsemi á
 ljósvakamarkaðnum hér á landi. Að mati 365 ætti það að vera í
 samræmi við stefnu núverandi stjórnarflokka.
- b. Hallarekstur RÚV myndi jafnvel minnka, enda verður ekki betur séð
 en að auglýsingatekjur RÚV að fjárhæð nálægt einum milljarði króna á
 ársgrundvelli nái vart að standa straum af þeim kostnaði sem RÚV
 verður fyrir á hverju ári við efniskaup á dýru efni til að viðhalda þeirri
 stöðu sem RÚV hefur haft á auglýsingamarkaði, en forsenda þess að
 vera jafn öflugur á auglýsingamarkaði og RÚV er að geta boðið upp á
 afþreyingarefni, sem höfðar til fjöldans.
- c. RÚV gæti betur sinnt hlutverki sínu sem ríkisfjölmiðill, sem flytti
 vandað menningarlegt dagskrárefni, styddi við íslenska dagskrárgerð
 og gæti lagt betur rækt við efni á sviði lista, vísinda og sögu.

- d. RÚV þyrfti ekki að vera þess valdandi að spenna upp verð á Bandarísku afþreyingarefni fyrir einkaaðila á þessum markaði. Dagskrárkostnaður einkaaðila myndi því minnka, sem yki svigrúm þeirra til að framleiða og gera vandað Íslenskt dagskrárefni.

365 fullyrðir að eina ástæða þess að RÚV sýni jafn mikið af Bandarísku afþreyingarefni og raun er sé öflug starfsemi RÚV á auglýsingamarkaði hér á landi. Hvergi á Norðurlöndum þekktist að ríkisreknir fjölmiðlar sýni slíkt efni í þeim mæli, sem RÚV gerir. Ástæða þess er augljós; starfsemi þeirra ríkisstofnanna er ekki á auglýsingamarkaði.

Þau rök sem koma fram í greinargerð frumvarpsins að nauðsynlegt sé að halda RÚV á auglýsingamarkaði til að koma í veg fyrir verðhækkun á auglýsingabirtingum ber vott um lítinn skilning á eðli hins frjálsa markaðar. Ef þau fyrirtæki sem fyrir eru á markaði verðleggja þjónustu sína of hátt skapar það svigrúm fyrir nýliðun í fjölmiðlun í anda frjálsrar samkeppni. Niðurgreidd þátttaka RÚV á auglýsingamarkaði dregur því úr fjölbreytni í fjölmiðlun á Íslandi og dregur úr getu RÚV til að sinna því hlutverki sem hugsanlega gætu réttlætt greiðslur af almannafé.

Þá liggur fyrir, verði frumvarpið að lögum, að starfsemi RÚV á auglýsingamarkaði eykst frá því sem verið hefur. Gert er ráð fyrir auglýsingum á www.ruv.is, sem hafa ekki verið til staðar, auk þess sem nú er komin lagaheimild fyrir sölu kostunar á dagskrárefni, en RÚV hefur ekki verið öflugt í kostunarsölu vegna þess að deilt hefur verið um hvort stofnunin hafi haft heimild til slíkrar sölu.

Að mati 365 ætti að banna RÚV að starfa á auglýsingamarkaði. Standi vilji stjórnvalda ekki til þess eigi a.m.k. að afmarka starfsemi RÚV á markaðnum, t.d. með því að takmarka auglýsingamínútur í útsendri dagskrá verulega, og RÚV verði bannað að selja auglýsingar undir verði, sem kæmi fram í opinberri verðskrá. RÚV ætti ekki að hafa heimild til að selja auglýsingar í nýja miðla (t.d. auglýsingar á netinu) og RÚV ætti ekki að hafa heimild til að selja kostanir.

III. Dagskrárframboð RÚV

Í frumvarpinu er mikið lagt upp úr hlutverki RÚV sem almannaútvarps. Í 3. gr. frumvarpsins eru talin upp atriði, sem útvarpsþjónusta í almannapágu felur í sér. Í sjálfu sér er hægt að fallast á að margir þeirra töluliða, sem koma fram í 3. gr. feli í sér það sem kalla má útvarp í almannapágu. Í 6. tl. 3. gr. kemur hins vegar fram að RÚV skuli flytja fjölbreytt skemmtiefni við hæfi fólks á öllum aldri. Engin takmörk eru reist í frumvarpinu fyrir því hversu fyrirferðarmikill þessi liður eigi að vera í dagskrá RÚV né nein afmörkun á því hvers eðlis umrætt efni á að vera. Staðreyndirnar tala hins vegar sínu máli. Um þessar mundir eru sýndir eftirfarandi þættir í RÚV:

- Glæpahneigð, Bandarísk spennuþáttaröð um sérsveit lögreglumanna
- Veronica Mars, Bandarísk spennuþáttaröð.
- Svona var það, Bandarísk gamanþáttaröð.
- Bráðavaktin, Bandarísk þáttaröð.
- Launráð, Bandarísk spennuþáttaröð
- Sopranos fjölskyldan, Bandarísk þáttaröð um mafíufjölskyldu.

g. Aðþrengdar eiginkonur, Bandarísk þáttaröð.²

Á föstudags- og laugardagskvöldum sýnir RÚV að jafnaði tvær Bandarískar kvikmyndir hvort kvöldið fyrir sig.

365 fullyrða að ofangreindir þættir yrðu aldrei sýndir, a.m.k. í þessum mæli, hjá sambærilegum stofnunum á Norðurlöndunum. Allir ofangreindir þættir eru sýndir á besta tíma sjónvarpsins (e. prime time) enda eru þeir beinlínis miðaðar við að fá sem mest áhorf, svo RÚV geti haldið uppi öflugri starfsemi á markaði fyrir auglýsingasölu.

Nú nýverið var tilkynnt að RÚV hefði hlotið réttinn til að sýna Evrópukeppni landsliða í knattspyrnu árið 2008. Að mati 365 er ljóst að RÚV hefur greitt hátt í 100 milljónir króna fyrir þennan rétt. Með engu móti verður séð að sú starfsemi rúmist innan almannaþjónustuhluverks RÚV. 365 fullyrða að umrætt dagskrárefni geti aldrei staðið undir sér og muni verða sýnt með tapi hjá RÚV. Því skýtur óneitanlega skökku við að á svipuðum tíma og tilkynnt var um að RÚV hefði keypt EM í knattspyrnu fyrir árið 2008 var tilkynnt að mennamálaráðuneytið og RÚV hefðu náð samkomulagi um drög að þjónustusamningi ríkisins og RÚV, sem taka mun gildi verði frumvarpið að lögum. Samkvæmt samningnum skuldbindur RÚV sig til að gerast kaupandi eða meðframleiðandi að leiknu sjónvarpsefni, kvikmyndum, heimildamyndum eða öðru sjónvarpsefni og verja til þess að lágmarki 150 milljónum króna á ári frá og með árinu 2008³ eða litlu hærru upphæð en RÚV ráðstafar til að kaupa eina keppni í knattspyrnu, sem standa mun í 3 vikur sumarið 2008. Vekur þetta einnig upp spurningar hvort slíkt dagskrárefni geti virkilega verið hluti af útvarpsstarfsemi í almannaþágu, eins og ESA hefur litið á hana. Væri stjórnvöldum alvara með hlutverki RÚV sem útvarps í almannaþágu myndi slíkt vitaskuld ekki eiga sér stað.

Má vissulega taka undir það með Samtökum atvinnulífsins, að ef það væri tilgangurinn með ríkisafskiptum á þessu sviði að styðja við framleiðslu á tiltekinni gerð sjónvarpsefnis. Þá myndi engum detta í hug að stofna sérstaka ríkisstofnun til þess. Skilvirkni þeirrar leiðar sem hér er verið að fara minnir á dæmisögu af hjálparstofnun er safnaði fé fyrir bágstadda. Um 10% af söfnunarfé runnu til hjálparsvæða, en 90% fóru í rekstur hjálparstofnunarinnar.

Ummæli í greinargerð með frumvarpinu að ríkisútvarpsstöðvum sé „ætlað að flytja vandað efni, sérstaklega af innlendum og menningarlegum toga, sem ekki sé víst að útvarpsstöðvar, sem eingöngu eru reknar með viðskiptasjónarmið í huga, telji arðvænlegt að láta gera eða flytja“ verður hálf hjákátleg, þegar dagskrá RÚV er skoðuð. Sú spurning vaknar hvort ríkið ætti ekki allt eins að gefa út reyfara, geisladiska, eða reka kvikmyndahús til að sýna það heitasta frá Hollywood hverju sinni.

Þess má geta að skv. Þjónustusamningi við ríkið skal innlent efni RÚV kl. 19-23, aukast úr 44% í 65% í lok samningstímans árið 2011. Hins vegar var hlutfall innlends efnis hjá Stöð 2 yfir 50% frá kl 18:30-23:00, jan-maí 2006 (er þá ekki

² Þessir þættir eru á dagskrá RÚV vikuna 5. til 11. nóvember. Heimild www.ruv.is

³ Heimild: <http://www.menntamalaraduneyti.is/frettir/Frettatilkynningar/nr/3702>.

horft til nema aðalfréttatíma NFS). Nánar er meginhlutinn hjá RÚV fréttir (þ.m.t. Kastljós og 10 fréttir), tæpar 2 klst fjóra daga vikunnar. Hjá Stöð 2 er þetta um klst, þannig að önnur íslensk dagskrárgerð, svo sem leikið efni, er mun meiri á Stöð 2 en RÚV. Stöð 2 sinnir því þessu hlutverki útvarps í almannabágu nú þegar betur en RÚV.

IV. Útbreiðsla RÚV.

Í dag sendir RÚV út eina sjónvarpsrás og tvær útvarpsrásir. Í 2. gr. frumvarpsins segir að RÚV hafi leyfi til útvarps á þeim rásum og tíðnisviðum sem það fær til umráða og því kann síðar að verða úthlutað. Þetta ákvæði verður ekki skilið með öðrum hætti en þeim að engin fyrirstaða sé fyrir RÚV að efla starfsemi sína með því að stofna til fleiri sjónvarps- og útvarpsrása. Reyndar hefur núverandi útvarpsstjóri lýst því yfir að HM í knattspyrnu árið 2010 verði send út á fjölmörgum rásum, svo hægt sé að sýna frá öllum leikjum í einu. Verði sú hugmynd að veruleika er ljóst að RÚV hefur stofnað til íþróttastöðvar í sjónvarpi, sem ekki verður séð að falli að hugmynd stjórnvalda um almannauþvarp. Að mati 365 er það óviðunandi að engar skorður séu reistar við frekari útbreiðslu á starfsemi RÚV, heldur sé það eingöngu háð mati stjórnar RÚV og eftir atvikum útvarpsstjóra hverju sinni hvaða lönd verði brotin undir félagið.

V. Samfélagsleg umræða um stöðu og hlutverk RÚV.

365 telja nauðsynlegt að fram fari markviss umræða um hlutverk og starfsramma RÚV í samfélaginu, með þátttöku þeirra sem eiga afkomu sína undir heilbrigðri umgjörð um fjölmiðlarekstur, m.a. eigenda og starfsmanna fjölmiðlafyrirtækja, áður en til endanlegrar afgreiðslu málsins kemur á Alþingi. Um sé að ræða grundvallarmál í íslenskum samfélagi. Fyrst þurfi að leita svara við því hvort RÚV eigi rétt á sér og ef svo er hvers eðlis rekstur þess eigi að vera og hvort betur megi ná þeim markmiðum sem lýst er í frumvarpsdrögunum með öðrum hætti en þar er lagt til.

Er þetta bæði þjóðfélagslegt álitamál, en ekki síður viðskiptalegt, þar sem eðli og starfsemi RÚV hefur bein áhrif á umhverfi einkarekinna fjölmiðla í samfélaginu. Þannig liggur algerlega ljóst fyrir, að ef RÚV mun hafa bolmagn til að yfirbjóða einkastöðvar í íþrótt- og afþreyingarefni, jafnframt því að verja kannski nálægt hálfum milljarði króna árlega í fréttir og Kastljós. Þá mun 365 þurfa að draga úr þeirri almannabjónustu sem það sinnir, t.d. á sviði fréttamiðlunar í sjónvarpi. Frumvarpið felur því í sér bein áform um ríkisvæðingu á sjónvarpsmarkaði, sem mun færa okkur mörg ár aftur í tímann.

Þá mæla veigamikil rök með því að verði frumvarp til fjölmiðlalaga að lögum felist í því gróft brot á jafnræðisreglu stjórnarskrárinnar, þar sem allt annað regluumhverfi mun gilda um RÚV, heldur en einkarekna fjölmiðla.

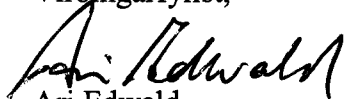
VI. Niðurlag

365 telja að eðlilegt hefði verið að frumvarpshöfundar hefðu leitt hugann að því hvort einkareknir fjölmiðlar séu nokkuð verr til þess fallnir að sinna menningarhlutverki RÚV, fengju þeir til þess þann stuðning úr almannasjóðum, sem nauðsynlegur er til framboðs á slíku efni. Að mati 365 hefði verið nauðsynlegt að frumvarpshöfundar

hefði litið til þess hvort ekki væri til annað kerfi sem væri þjóðfélagslega hagkvæmara til að sinna þessu hlutverki en RÚV.

Áskilinn er réttur til að koma með frekari athugasemdir eftir því sem tilefni gefast til. Þá er þess jafnframt óskað að fulltrúar 365 fái að hitta Menntamálanefnd Alþingis, þar sem 365 verði gefinn kostur á að reifa sjónarmið frekar en hér hefur verið rakið.

Virðingarfyllst,



Ari Edwald
Forstjóri.

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 17. febrúar 2006

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um Ríkisútvarpið hf, 401. mál.

365 miðlar gáfu á síðasta löggjafarþingi umsögn um frumvarp til laga um Ríkisútvarpið sf., 643. mál. Sú umsögn er endursend hjálagt til upplýsingar, enda engar breytingar sem máli skipta verið gerðar á frumvarpinu að því er varðar skaðleg áhrif þess á samkeppnisstöðu í fjölmiðlarekstri og á heilbrigðan rekstrargrundvöll í þessari atvinnustarfsemi. Skal einnig áréttað í upphafi að 365 miðlar telja algerlega órökrétt að leiða framtíðar fyrirkomulag RÚV til lykta með þeim hætti sem hér er fyrirhugað, án tengsla við löggjöf um starfsemi fjölmiðla, sem boðuð hefur verið.

Þótt þetta frumvarp sé eingöngu samið út frá hagsmunum RÚV hefur lögfesting þess áhrif á allan fjölmiðlamarkaðinn og langt út fyrir þetta eina fyrirtæki. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir áframhaldandi fjáraustri af almannafé til eins fyrirtækis sem á í samkeppni við einkafyrirtæki í nákvæmlega sömu starfsemi. Slíkt skekkir samkeppnisstöðu með ýmsum hætti, t.d. bæði á auglýsingamarkaði og við innkaup á erlendu afþreyingarefni. Er það vafalaust rétt sem útvarpsstjóri kemur inn á í grein í Morgunblaðinu 19. janúar sl. að núverandi dagskrá má framleiða með hagkvæmari hætti en nú er gert. Það mun fría upp mikla fjármuni sem RÚV getur beitt í samkeppni við einkafyrirtæki sem þurfa að standa á eigin fótum. Þessi atлага að heilbrigðum rekstrargrundvelli fjölmiðlafyrirtækja er án efa mikil hindrun í vegi fyrir aukinni fjölbreytni í íslenskri fjölmiðlun.

Eins og fram kemur í athugasemdum með frumvarpinu tíðkast það ekki á öðrum Norðurlöndum og á Bretlandi að ríkisútvarp keppi á auglýsingamarkaði, en jafnvel þótt menn væru ekki tilbúnir til að fylgja sömu stefnu hér væri Alþingi í lófa lagið að setja þar einhverjar takmarkanir, svo sem dæmi eru um t.d. í Þýskalandi.

Í sjálfu sér væri eðlilegast ef ríkið vill greiða fyrir ákveðna dagskrágerð, eða dreifingu dagskrár í dreifðum byggðum, að slíkt yrði boðið út og Ríkisútvarpið hf. keppti um þau verkefni á jafnréttisgrundvelli, eins og þingmannafrumvarp hefur verið flutt um og þekkt er varðandi vegagerð og ýmis opinber þjónusuverkefni. Má telja víst að slíkt fyrirkomulag næði markmiðum um þjónustu með mun hagfelldari hætti fyrir skattgreiðendur en það fyrirkomulag sem sem frumvarpið gerir tilögu um.

Að mati 365 miðla getur það þó verið ásættanlegt að fyrirtæki í eigu ríkisins fái fjárveitingu til slíkra verkefna án útboðs. Þá verður hins vegar að gera þá sjálfsögðu kröfu að það sé skilgeint hvað verið sé að kaupa og það verðlagt eftir einhverjum aðferðum. Verður að átelja harðlega að engin tilraun er gerð til þess í frumvarpinu að mæta þessum kröfum, þótt slík vinnubrögð ættu ekki að vera menntamálaráðuneytinu framandi, sbr. t.d. fjáveitingar til menntastofnana. Nauðsyn slíkrar skilgreiningar í lögum er algerlega ófrávikjanleg vegna þeirrar ómálefnalegu mismununar sem hér blasir við ella, en hafa verður í huga að mjög erfitt verður að afla upplýsinga um hvernig fjármunum er varið og á hvaða forsendum eftir fyrirhugaða formbreytingu fyrirtækisins. Það er óeðlilegt þegar fyrirtæki nýtur forréttinda án formlegra skuldbindinga á móti. Er í raun ótrúlegt að hugsa sér að Alþingi geti samþykkt tillögur um árleg útgjöld upp á milljarða króna án þess að neitt liggi fyrir um hvað sé verið að kaupa og í hvaða magni.

Samtök atvinnulífsins (SA) hafa bent á að ákvæði um fjárhagslegan aðskilnað tiltekkinnar "samkeppnisstarfsemi" RÚV sé í raun dauður bókstafur, þegar skilgreining á því sem RÚV má fást við er skrifuð nánast eins og heimildarákvæði í kringum alla núverandi starfsemi RÚV. Það er í raun vægt til orða tekið, þar sem 3. gr. frumvarpsins eykur við núverandi heimildir RÚV til nýrrar starfsemi. Ákvæði 4. gr. frumvarpsins virðast raunar bera það með sér að frumvarpshöfundar hafi hreinlega orðið uppiskroppa með hugmyndir um hvað það gæti verið sem ekki væri búið að telja upp í 3. gr. og sem flest er hreinræktuð samkeppnisstarfsemi.

SA hafa einnig sett fram skýr rök fyrir því að frumvarpið samræmist ekki ákvæðum EES samningsins um ríkisstyrki, sé í andstöðu við markmið samkeppnislaga og tryggi ekki ásættanlegt jafnræði milli opinberra aðila og einkaaðila í útvarpsrekstri. 365 miðlar eru sammála því álit.

Burtséð hins vegar frá því hvaða heimildir íslensk stjórnvöld kynnu að hafa gagnvart Evrópureglum til að víkja frá grundvallar samkeppnisreglum hlýtur að sæta furðu að stjórnvöld vilji leggja til skipan á sviði fjölmiðlarekstrar sem felur í sér algert stílbrot frá þeirri þróun sem orðið hefur í umhverfi annarrar atvinnustarfsemi á Íslandi á undanförunum árum. Nægir þar að vísa til breytinga á fjarskiptamarkaði og fjármálamarkaði og umræðu um stöðu íbúðalánasjóðs, svo aðeins tvö dæmi séu nefnd.

Það fyrirkomulag óröktstuddrar mismununar og ójafnrar samkeppnisstöðu sem hér er verið að leggja til er tímaskekkja og 365 miðlar hljóta að treysta því að frumvarpið verði ekki óbreytt að lögum.

Virðingarfyllst,



Ari Edwald
Forstjóri 365 miðla

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík.

Reykjavík 29. apríl 2005.

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um Ríkisútvarpið sf., 643. mál.

365-ljósvakamiðlum ehf. (hér eftir nefnt 365) hefur borist til umsagnar tilgreint þingmál. Í fyrstu er rétt að áréttta þá skoðun 365 að tilgreint þingmál komi ekki til afgreiðslu á yfirstanandi löggjafarþingi. Liggja til þess þrjár ástæður.

1. Hinn 7. apríl s.l. skilaði nefnd menntamálaráðherra um íslenska fjölmiðla, s.k. fjölmiðlanefnd, skýrslu sinni um íslenskt fjölmiðlaumhverfi. Í þeirri skýrslu eru lagðar til ýmsar íþyngjandi tillögur um starfsumhverfi einkarekinna fjölmiðla hér á landi. Menntamálaráðherra hefur lýst því yfir á opinberum vettvangi að hún muni að öllum líkindum leggja fram frumvarp í anda þeirra tillagna, sem þar koma fram á næsta þingi. 365 telja það með öllu óásættanlegt að frumvarp um málefni Ríkisútvarpsins (RÚV) sé lagt fram á Alþingi meðan ekki liggur fyrir hvers efnis boðað frumvarp menntamálaráðherra um einkarekna fjölmiðla verður. Er sú skoðun 365 byggð á því að um regluverk einkarekinna fjölmiðla og RÚV verður ekki fjallað með aðskildum hætti, svo vit verði í.
2. 365 telja nauðsynlegt að fram fari markviss umræða um hlutverk og starfsframna RÚV í samfélaginu, með þátttöku starfsstétta sem eiga afkomu sína undir heilbrigðri umgjörð um fjölmiðlarekstur, eigenda og stjórnenda fjölmiðlafyrirtækja, áður en til endanlegrar afgreiðslu málsins kemur á Alþingi. Um sé að ræða grundvallarmál í íslenskum samfélagi. Fyrst þurfi að leita svara við því hvort RÚV eigi rétt á sér og ef svo er hvers eðlis rekstur þess eigi að vera og hvort betur megi ná þeim markmiðum sem lýst er í frumvarpsdrögum með öðrum hætti en þar er lagt til. Er þetta bæði þjóðfélagslegt álitamál, en ekki síður viðskiptalegt, þar sem eðli og starfsemi RÚV hefur bein áhrif á umhverfi einkarekinna fjölmiðla í samfélaginu.
3. Við vinnslu frumvarpsins virðist engin umræða hafa átt sér stað um það hvort rétt væri og eðlilegt að þrengja starfsemi RÚV frá því sem er í dag. 365 geta ekki skilið efnisákvæði frumvarpsins með öðrum hætti en þeim að ekki sé aðeins verið að efla RÚV frá því sem verið hefur og heldur veita RÚV mun meira svigrúm til starfsemi í samfélaginu, sem almennt hefur verið talin falla betur að einkarekstri. Mikið er lagt upp úr hugtakinu almannaútvarp, en ekkert er gert til að reyna að skilgreina og marka því hugtaki einhvern almennan ramma heldur er hugtakið nánast fellt að núverandi og komandi starfsemi RÚV. Samkvæmt frumvarpinu getur starfsemi RÚV spannað frá því að sinna íslenskri tungu, sögu þjóðarinnar og menningararfleið til almennar smásölu á ýmsum varningi og fjárfestinga í samkeppnisrekstri, sbr. 3. og 6. gr. frumvarpsins. Regluverkið eins og það kemur fram í frumvarpinu hindrar t.d. RÚV ekki í nota almennafé til að kaupa sig inn í eða kaupa alfarið rekstur einkarekinna fjölmiðla í landinu. Slíkt er að mati 365 með öllu óásættanlegt.

Í samfélagslegri umræðu hefur talsvert verið gert úr því að einkareknir fjölmiðlar hér á landi hafi færst á fáar hendur. Var fjölmiðlafrumvarp forsætisráðherra á s.l. sumri afsprengi þeirrar umræðu. Í skýrslu fjölmiðlanefndar frá því í byrjun þessa mánaðar er einnig vikið að þessu. Að mati 365 verður ekki horft fram hjá því að ástæða þessa umhverfis er sterk staða RÚV á fjölmiðlamarkaði hér á landi. Stjórnvöld hafa hins vegar í nálgun sinni ekki að nein leyti komið inn á þessa staðreynd. Afnotagjöld RÚV á hverju ári eru nánast jafngildi þeirrar fjárhæðar, sem eru samanlagðar auglýsingatekjur og áskriftatekjur Stöðvar 2, sem er í eigu 365 og Skjás eins, sem er í eigu Íslenska sjónvarpsfélagsins hf. Að auki hefur RÚV í auglýsingatekjur í kringum 900 milljónir á ári. Í frumvarpinu og greinargerð er ekkert gert í skilgreina hvort þetta yfirburðarforskot RÚV sé ekki ástæða þess að fleiri fyrirtæki hér á landi séu ekki í fjölmiðlerekstri.

Sé saga íslenskra einkarekinna ljósvakafjölmiðla skoðuð frá því árinu 1986 þegar rekstur til ljósvakamiðla var gefinn frjáls er hún mörkuð af gríðarlega erfiðum rekstrarskilyrðum þeirra sem hafa reynt að hasla sér völl á markaðnum. Gríðarlegir fjármunir hafa tapast í þessum rekstri og mikið af þeim fjölmiðlum sem eru innan 365 í dag eru samansafn af mislukkuðum viðskiptahugmyndum á íslenskum fjölmiðlamarkaði. Fram hjá því verður ekki horft að gríðarlega sterk staða RÚV er ein ástæða þessa. Sú skoðun að efla þurfi starfsemi RÚV vegna samþjöppunar á markaði einkarekinna fjölmiðla skýtur því nokkuð skökku við þar sem líklegt er að afleiðing muni einmitt verða þverðfug við það sem er yfirlýstur tilgangur frumvarpsins.

Þá vilja 365 benda á að engin umræða hefur átt sér stað um hvers eðils dagskrá RÚV eigi að vera. Í stað þess að leggja þungar skyldur á RÚV til að sinna þeirri tegund fjölmiðlunar sem hinn frjálsi markaður sinnir ekki – sem hlýtur að vera einu rökkin fyrir að leggja einu fyrirtæki á markaði til háar fjárhæðir af almannafé – er ljóst af 3. gr. frumvarpsins að ætlunin er að marka dagskránni mjög víðan ramma. Jafnframt er RÚV ætlað að keppa á auglýsingamarkaði við þau fyrirtæki sem fyrir eru á sjónvarps- og útvarpsmarkaði. Til að tryggja samkeppnisstöðu sína þarf RÚV þá að keppa við þessi fyrirtæki um vinselasta afþreyingarefnið. Tekjur RÚV af sjónvarpsauglýsingum eru í dag um 450 milljónir króna á ársgrundvelli. Þær tekjur munu vart duga til að breyta dagskrá í anda almannaútvarps í afþreyingadagskrá, sem er samkeppnishæf á almannamarkaði, auk þess sem afþreyingarefnið mun yta dagskrárefni í anda almannaútvarps af öllum bestu útsendingartímum og þar með draga úr gildi þess að halda úti slíkri dagskrá. Þau rök sem koma fram í greinargerð frumvarpsins að nauðsynlegt sé að halda RÚV á auglýsingamarkaði til að koma í veg fyrir verðhækkun á auglýsingabirtingum ber vott um lítinn skilning á eðli hins frjálsa markaðar. Ef þau fyrirtæki sem fyrir eru á markaði verðleggja þjónustu sína of hátt skapar það svigrúm fyrir nýliðun í fjölmiðlun í anda frjálsrar samkeppni. Niðurgreidd þáttaka RÚV á auglýsingamarkaði dregur því úr fjölbreytni í fjölmiðlun á Íslandi og dregur úr getu RÚV til að sinna því hlutverki sem réttlæta mætti greiðslur af almannafé með.

Í frumvarpinu er mikið gert úr því að dagskrá RÚV eigi að höfða til breiðs hóps og sinna því hlutverki RÚV að vera menningarstofnun. Að mati 365 er dagskrá RÚV ekki að neinu leyti með þessum hætti. RÚV hefur verið öflugur kaupandi á erlendu afþreyingar sjónvarpsefni í samkeppni við einkarekna fjölmiðla. Hefur það leitt til þess að einkareknir fjölmiðlar hér á landi hafa þurft að kaupa erlent afþreyingarefni við mun hærra verði en ella. Hefur RÚV gert þetta þrátt fyrir gríðarlegan hallarekstur undanfarin ár. Að mati 365 hefði átt að taka á þessu atriði í frumvarpinu, en að mati 365 er skekkt samkeppnisstaða einkarekinna fjölmiðla ekki slíður tilkominn vegna þessa atriðis, heldur en vegna starfsemi RÚV á auglýsingamarkaði

Þá er rétt að benda á að oft hefur verið litið til BBC í Bretlandi sem fyrirmynd að almannaútvarpi. Þar í landi er algjört bann lagt við því að BBC starfi á

auglýsingamarkaði og stofnuninni er í dag algjörlega bannað að keppa á markaðnum fyrir afþreyingarefni. Ekki verður séð að aðstæður hér á landi séu að neinu leyti frábrugðnar. Hins vegar er ljóst að lagaumhverfi fjölmiðla hér á landi verður í algjörrri andstöðu við það sem tíðkast í Evrópu verði umrætt frumvarp að lögum, en í 3. mgr. 3. gr. frumvarpsins er beinlínis gert ráð fyrir að RÚV hafi hlutverki að gegna í útsendingu á afþreyingarefni. Að mati 365 er þetta augljós tímaskekkja og ekkert hefur verið gert af hálfu frumvarpshöfunda til að endurskilgreina hlutverk RÚV í ljósi breyttra tíma, þvert á móti verður ekki annað lesið út úr frumvarpinu en til standi að efla rekstur þess á öllum vígstöðvum, sem leiðir ekki til annars en þrengt verði að starfsumhverfi einkarekinna fjölmiðla hér á landi.

Sé dagskrá Stöðvar 2 borinn saman við RÚV - sjónvarp má sjá að framboð Stöðvar 2 á íslensku efni er u.þ.b. tvöfalt á við RÚV. Sé framboð á fréttum, fréttatengdu efni og dægurmálaefni skoðað hjá Stöð 2 og RÚV – sjónvarpi má sjá að framboð miðla 365 er margfalt á við framboð miðla RÚV. Sé dagskrá RÚV - sjónvarps skoðuð má sjá meginefni stöðvarinnar (prime time efni) er einungis erlent afþreyingarefni, sem 365 telja að fari með öllu gegn almennum skilningi lands í Evrópu á því hver starfsframmi almannaútvarps eigi að vera. Rétt væri við endurskoðun á lögum um RÚV að draga RÚV með öllu út úr þeim samkeppnisrekstri. Sú aðgerð myndi að mati 365 leiða til þess að fjölbreytni einkarekinna fjölmiðla myndi aukast verulega.

Að mati 365 eru stjórnvöld með starfi sínu að gera rekstrarumhverfi einkarekinna fjölmiðla eins erfitt og hægt er. Sifeldar kröfur dynja á einkareknum miðlum svo sem varðandi útbreiðslukröfur, efni, eignaraðild og áfram mætti telja. Á sama tíma liggur fyrir Alþingi frumvarp til laga um RÚV sem gerir það að verkum að starfsemi RÚV verður nánast óheft. Er þessi stefna með öllu úr takt við það sem hefur gerst í íslensku þjóðfélagi á s.l. tveimur áratugum og með öllu óskiljanlegt hver ástæða þessarar stefnu í íslensku fjölmiðlaumhverfi er. Það ætti að vera stjórnvöldum fagnaðarefni eftir 75 ára reksturs útvarpsstöðva á vegum ríkisins og tæplega 40 ára reksturs ríkissjónvarps að orðið hafi til öflug einkafyrirtæki sem sinni þessum rekstri af þeim myndugskap sem raun er. Slíkt ætti að leiða til gagn Gerrar endurskoðunar á hlutverki RÚV. Því er ekki að heilsa í frumvarpinu. Það er því illskiljanlegt hvers vegna löggjafinn ætti að styrkja rekstur RÚV að því er virðist fyrst og fremst til að brjóta undir ríkið að nýju þá starfsemi sem einkafjölmiðlar hafa sinnt betur en RÚV. Það má réttlæta fjárstuðning almennings til RÚV ef slíkur stuðningur getur af sér fjölmiðlun sem að öðrum kosti yrði ekki til í íslensku samfélagi. En það bætir á engan hátt hag almennings að nota fjármuni hans til að tryggja að stór hluti íslenskrar fjölmiðlunar sé fremur á forræði ríkisfyrirtækja en almenningshlutafélaga, eins og 365.

Þá telja 365 að eðlilegt hefði verið að frumvarpshöfundar hefðu leitt hugann að því hvort einkareknir fjölmiðlar séu nokkuð verr til þess fallnir að sinna menningarhlutverki RÚV, fengju þeir til þess þann stuðning úr almenningsjóðum, sem nauðsynlegur er til framboðs á slíku efni. Að mati 365 hefði verið nauðsynlegt að frumvarpshöfundar hefði litið til þess hvort ekki væri til annað kerfi sem væri þjóðfélagslega hagkvæmara til að sinna þessu hlutverki, en RÚV.

Með vísan til alls þess sem hér hefur verið rakið eru tillögur 365 eftifarandi:

1. Beðið verði með afgreiðslu frumvarps um RÚV þar til það liggur fyrir hvort og þá með hvaða hætti frumvarp um einkarekna fjölmiðla verður.
2. Fram fari almenn umræða að frumkvæði stjórnvalda í samfélaginu um hvaða starfsframmi löggjafinn eigi að móta RÚV, einkum með tilliti til þess hvar endimörk hugtaksins almannaútvarp liggja.
3. Frumvarp um RÚV taki mið af því að einkareknum fjölmiðlum í landinu verði sköpuð skilyrði til blómlegs rekstrar.

Áskilinn er réttur til að koma með frekari athugasemdir eftir því sem tilefni gefast til. Þá er þess jafnframt óskað að þeir til fjórir fulltrúar 365 fái að hitta Menntamálanefnd Alþingis, þar sem 365 verði gefinn frekari kostur á að reifa sjónarmið sín.

Virðingarfyllt,

Gunnar Smári Egilsson
frkv.stj.